

רשות הטבע והגנים

חטיבת המדע והשימור - האגף לאקולוגיה יבשתית

רח' עם ועולמו 3, ירושלים 95463. טל' 02-5005421 פקס' 02-6529232

אתר הרשות באינטרנט: www.parks.org.il

כתוב ועורך: דר' סיימון נמצוב simon.nemtsov@nature-parks.org.il

ידיעון מס' 15, ינואר 2004

לקבלת הידיעון בדוא"ל נא לשלוח בקשה לעורך

ידיעון מניעת מזקי חקלאות

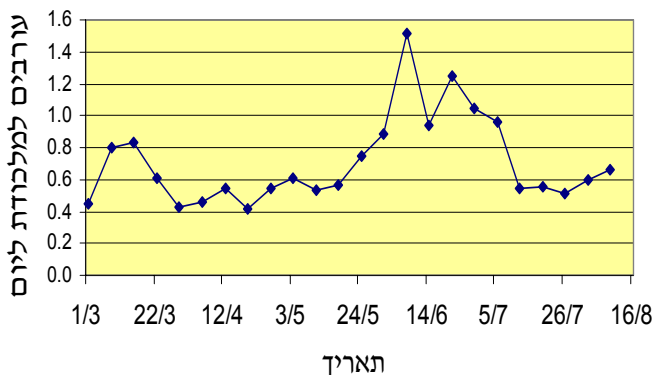
ml erae l`xyia ,mc`e miig il ra oia mihwil tpew oiipra oel r

האביב מתקרב ואתו התחלה של עוד עונת קיבון

לפי הניסיון של אנשי השטח של רשות הטבע והגנים, העונה הטובה ביותר לטפל בבעיות של מיני עופות מתפרצים (כגון, אנפיות בקר, עורבים למיניהם, דררות, ושחרורים) הוא עכשיו, בסוף חורף, לפני שעונת הקיבון תתחיל במרץ.

טיפול במינים אלה כולל צמצום במקורות מזון ומבצעים ללכידה כדי להקטין את האוכלוסיה האזורית. בסוף החורף האוכלוסיה היא בדרך כלל בגודל המינימלי שלה (מאחר שטרם הצטרפו הצעירים החדשים). לכן סילוק בוגר לפני עונת הקיבון פירושו טיפול יעיל יותר לצמצום האוכלוסיה ללא צורך ללכוד את הצעירים שהוא היה יכול להוליד.

כעת הוא הזמן להכין את המלכודות לעורבים אפורים ולעורבנים, ולהתחיל לדלל אנפיות בקר במקומות בהם היו אתן בעיות בעבר.

סיכום פעילות לצמצום נזקי עורבים אפורים לחקלאות ולטבע בשפלה הדרומית

באביב וקיץ 2003 הופעלו 56 מלכודות ללכידת עורבים אפורים מבן-שמן בצפון ועד קיבוץ סעד בדרום. נלכדו 2,826 עורבים ב-183 ימי עבודה של קובי סופר, מפעיל הפרויקט במחוז מרכז של רטי"ג, מהראשון במרץ עד סוף אוגוסט.

הפרויקט, שעלה 85,000 ₪, היה בשנת 2003 במימון רטי"ג (77%), הקרן לנזקי טבע (16%), ומשקי הדרום (7%).

ניתן לראות באיור משמאל שתי תקופות של ריכוזים של הלכידות: עליה אחת בשבועות הראשונים של הפרויקט באביב, ועוד עליה ביוני (כנראה כתוצאה מלכידת צעירים רבים המצטרפים בתקופה זו לאוכלוסיה).

הערכת כספית של נזקי עורבים אפורים לאבטיחים

כחלק מפרויקט לכידת העורבים בשפלה הדרומית, נערך גם ניסוי להערכת יעילות הפרויקט במניעת נזקים לאבטיחים. במקשות אבטיחים באזורים בו לא נלכדו עורבים נמצאו 10.0% אבטיחים מנוכרים, לעומת 1.7% במקשת אבטיחים באזור בו נלכדו עורבים. לפיכך, התועלת בלכידת עורבים היתה 48,000 ₪ לכל 1,000 דונם של אבטיחים!!

(B.A.S.H. - Bird Aircraft Strike Hazard)

להלן דיווחים משבוע אחד טיפוסי של היתקלויות המורות בין ציפורים וכלי טייס

פקחי התעופה של נמל התעופה הניידו של טוקיו, יפן נאלצו לסגור את כל נמל התעופה שלוש פעמיים במשך יום אחד (סה"כ למשך כשעתיים וחצי), עקב להקות של שחפים שהגיעו למסלולים. לאחר שמטוס אחד דיווח על פגיעה בלהקת ציפורים בהמראה, נמצאו כ-30 שחפים מתים על המסלול.

פקחי התעופה בנמל התעופה הבינלאומי של בייג'ינג, סין נאלצו לסגור את כל נמל התעופה למשך 3 שעות ולהעביר כ-100 טיסות לנחיתה בנמלי תעופה אחרים, בעקבות להקה של סנוניות שעפו מעל לאחד המסלולים המרכזיים.

מטוס F-28 מתוצרת פוקר בבעלות חברת אמריקן איירליינס (ראה תמונה) נאלץ לבצע נחיתה אונס בנמל תעופה קנדי (JFK), לאחר שהוא פגע בלהקת ציפורים בעת המראה מנמל תעופה לה-גארדיה בניו יורק. נגרם נזק רב לאחד המנועים ואחד הלהבים של מנוע הסילון נשבר וחדר לתוך גוף המטוס. לא היו נפגעים.

American Airlines Fokker 100 (F-28)

סיכום שנתי של מדור הציפורים של חיל האוויר הישראלי, הצביע על 250 היתקלות בין ציפורים וכלי טיס צבאיים בשנת 2003 (מספר דומה לזה של שנת 2002). בשנת 2003 לא נגרמו נזקים כבדים למטוסים, לעומת 2002 שם הסתכמו הנזקים בכמה מיליוני דולרים.

היבטים כלכליים של הקונפליקט בין חיות הבר לאדם

לכל אדם העוסק בתחום של מניעת קונפליקטים בין אדם לחיות הבר ברור ששיקולים כספיים הם חשובים מאוד בקביעת דרכי הטיפול ויעילותו. בשנת 2000 התקיים בארה"ב כנס ראשון מסוגו לדון בהיבטים הכלכליים בעלויות של נזקים לחקלאות הנגרמים על ידי חיות בר, בהיתקלויות עם כלי רכב וכלי טייס, בחיסון נגד כלבת, בבעיית מינים פולשים, בפגיעה במינים נדירים של צמחים ועוד. לאחרונה פורסמו באינרנט 20 המאמרים מהכנס בכתובת הרשום להלן. המאמרים עוסקים בתחום התיאורטי ויש גם דוגמאות רבות של הערכת נזקים ויעילות כספית של הטיפול בבעיות שונות.

<http://www.aphis.usda.gov/ws/nwrc/symposia/economics/index.html>

הפסקת ציד שועלים בבריטניה לא הביאה לגידול באוכלוסיה

בעקבות התפרצות של מחלת הפה והטלפיים, החליטה ממשלת בריטניה להפסיק ציד השועלים למשך שנה, בשנת 2001. החוקרים עקבו אחר גודל אוכלוסיית השועלים ומצאו שהפסקת הציד לא השפיעה על גודל האוכלוסיה. נתונים אלה מחזקים את ההשערה שאוכלוסיות של כלביים מווסתים את עצמן. מסקנה אפשרית היא שאולי כדאי לאסור על ציד שועלים בכלל.

PJ Baker, S Harris, & CC Webbon. 2002. Effect of British hunting ban on fox numbers. *Nature* 419: 34.

רשתות ערפל חדשות מגיעות לישראל

חטיבת המדע של רשות הטבע והגנים החליטה לאחרונה לייבא רשתות הערפל מיצרן חדש. אורך רשתות ערפל הקודמות, מתוצרת תאילנד היה 9 מ', ומחירן (מחיר עלות) היה 250 ש"ח לרשת. תלונות על איכות הרשתות היו רבות. אורך הרשתות החדשות המיוצרות באירופה הוא 12 מ', איכותן גבוהה, ומחירן הוא 300 ש"ח לרשת (כולל דמי הובלה).

טאפ מלמד ומגדלי ירקות בעמק הירדן להשתמש ברשתות ערפל בחממות. טאפ הוא פקח רט"ג.

הרשות מוכרת רשתות ערפל כאמצעי למניעת נזקי חקלאות של עטלפי פירות ושל ציפורי שיר, לחקלאים שעברו השתלמות על שימוש ברשתות אלה ועל זיהוי ושחרור של ציפורים (תמונה מימין). הפעלת הרשת הערפל מותנה בהיתר בכתב מהרשות למטרה זו. כמובן שרק מי שעבר את ההשתלמות של הרשות רשאי להפעיל את הרשתות (ולא עובדים זרים!!)

רשתות ערפל עזרו מאוד לחקלאים רבים בערבה ובבקעת הירדן ללכוד ציפורי שיר (כגון בולבולים) שהצליחו להיכנס לחממות לגידול ירקות.

פקחים אזוריים המעוניינים לארגן השתלמות להפעלת רשתות ערפל עבור חקלאים באזור שלהם יפנו לסיימון נמצוב בחטיבת המדע (מירס 2227).

השפעת תוכנית לעיקור וסירוס חתולי רחוב ברומא

בעיר רומא מתבצעת פעולה ארוכת טווח (1991-2000) לטיפול בחתולי בית. במסגרת זו חובבי החתולים רושמים אוכלוסיות מקומיות של חתולי רחוב ולוקחים אחריות לדאוג לרווחתן. במשך 10 שנים אלה עיקרה וסירסה עיירת רומא 8,574 חתולי רחוב רושמים, והחזירה אותם לשוטט בעיר. ניטור אוכלוסיות אלה הראה שכתוצאה מהתוכנית היה צמצום במספר חתולי הרחוב המשוטטים בעיר. לעומת זאת, יש כמות גדולה של חתולים חדשים המצטרפים מידי שנה לאוכלוסיות הרחוב עקב נטישה של חתולים צעירים מבתיים פרטיים. החוקרים סבורים שיהיה יותר יעיל ומשתלם לסבסד עיקור וסירוס של החתולים הנמצאים בבתיים הפרטיים במקום לעשות זאת לחתולי הרחוב.

מניעת היתקלויות בין כלי רכב ואיילים

ניסויים בשימוש במחזירי אור בארה"ב וקנדה הראו ירידה משמעותית במספר התאונות בין כלי רכב ואיילים (deer). מחזירי אור אלה מוצבים על עמודים בצידי דרכים בעלות סיכון גבוה להיתקלות. מחזירי האור מפנים קרני האור מפנסי כלי הרכב הצידה לכיוון היערות לפני שהאיילים מתקרבים לכביש. בכך האיילים נבהלים זמנית מלהתקרב לכביש רק כאשר יש כלי רכב המתקרב למקום בו הם עומדים לחצות. ניסויים באיטליה עם ציוד דומה הראו הצלחות דומות.

כתובת של יצרן מחזירי האור בתמונה: <http://www.strieter-lite.com>

סיכום שנת 2003 והערכה לשנת 2004 למניעת נזקי זאבים לבקר בצפון הארץ

בפגישה שנערכה לאחרונה עם סמנכ"ל משרד החקלאות, מר איציק בן-דור, ועם נציגי הבוקרים ורט"ג, הציג אל אמיתי, מנהל רט"ג, את סיכום הפעילות של רט"ג בשנת 2003 למניעת טריפות בקר וצאן ברמת הגולן והגליל העליון ע"י זאבים.

הסיכום כלל נתונים רבים שנאספו על ידי אלון רייכמן, רכז מתאם רט"ג של פרויקט ממשק הזאבים בצפון הארץ. תוכנית הממשק כללה חלוקת הגולן לשלושה אזורים בעלי רמות שונות של פגיעה בזאבים: אזור ללא פגיעה בזאבים (בקרבת שמורת יהודיה), אזור פגיעה מוגברת (דרום הגולן) בו מותר דילול זאבים והוצאת גורים ממאורות, ואזור פגיעה בינונית (כל שאר רמה"ג) בו מותר פגיעה בזאבים רק בתוך חלקות מרעה עם טריפות.

לפי הסיכום שהוצג, הוצאו בשנת 2003 מאוכלוסיית הצפון 46 זאבים (ע"י ירי ולכידת גורים). למרות שיעור הירי הגבוהה לא קטנה אוכלוסיית הזאבים בצפון והיא ממשיכה להתפשט. היעד לשנת 2004 הוא להתיר הוצאת עד 40 זאבים (20 בוגרים ו-20 צעירים) מהאוכלוסייה.

בשנתיים האחרונות הוכנסו למרבית משקי הבקר בגולן חלקות מיגון נגד זאבים. נכון לשנת 2003 חלקות המיגון לא הפחיתו בצורה משמעותית את כמות טריפות הזאבים במקנה. בנוסף, הוחלט ע"י הנוכחים לעשות מאמץ למסד תוכנית לשלם פיצויים למגדלים הסובלים מטריפות.

מבחר כנסים מדעיים בשנת 2004

נושא הכנס	שם הכנס	תאריכים	מקום	מידע נוסף באינטרנט
נזקי חקלאות (חולייתנים מזיקים)	21st Vertebrate Pest Conference	1-4 מרץ	צפון קליפורניה, ארה"ב	dschnabel@cdfa.ca.gov
עופות מים	Waterbirds around the world	3-8 אפריל	סקוטלנד	http://www.wetlands.org/GFC/Default.htm
ציפורים	1st International Eurasian Ornithology Congress	8-11 אפריל	אנטליה, טורקיה	http://www.akdeniz.edu.tr/fenedebiyat/ornithology
אקולוגיה התנהגותית	10th International Behavioral Ecology Congress	10-15 יולי	פינלנד	http://www.isbe2004.com/
בתי גידול לחים	The 7th INTECOL International Wetlands Conference	25-30 יולי	הולנד	http://www.akdeniz.edu.tr/fenedebiyat/ornithology/
ארנבות	2nd World Lagomorph Conference	26-31 יולי	פורטוגל	cibio.up@mail.icav.up.pt
זואולוגיה	XIXth International Congress of Zoology	23-27 אוגוסט	בייג'ינג, סין	http://www.icz.ioz.ac.cn
חזירי בר	5th International Wild Boar and Suidae Conference	1-9 ספטמבר	קרקוב, פולין	bobek@eko.uj.edu.pl
טורפים	Carnivores 2004	7-14 נובמבר	ניו מקסיקו, ארה"ב	http://www.carnivoreconference.org/
שמירת טבע	IUCN World Conservation Congress	17-25 בנובמבר	בנגקוק, תאילנד	http://www.iucn.org/about/wcc/wcc.pdf